

Adam Sokołowski

Niemcy w operacji antyterrorystycznej "Enduring Freedom" oraz misji ISAF w Afganistanie (2002-2007)

Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2, 85-107

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Niemcy w operacji antyterrorystycznej *Enduring Freedom* oraz misji ISAF w Afganistanie (2002–2007)

Artykuł ten został poświęcony miejscu i roli Niemiec w operacji antyterrorystycznej *Enduring Freedom* (OEF) oraz misji Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (*International Security Assistance Force* – ISAF) w Afganistanie w latach 2002–2007. Władze RFN wystawiły na potrzeby misji w tym państwie jeden z najsilniejszych kontyngentów wojskowych, liczący obecnie około 3 tys. żołnierzy. Obszar ich działania obejmuje stołeczny Kabul i tereny północnego Afganistanu. Mandat Bundeswehry, zatwierdzany i przedłużany co 6 miesięcy przez parlament federalny, obejmuje trzy składniki: działania stabilizacyjne w ramach ISAF pod dowództwem NATO, operacje niemieckich sił specjalnych w ramach OEF, a także loty 6 samolotów rozpoznawczych Tornado. Oprócz udziału w przedsięwzięciach militarnych Niemcy zaangażowali się również finansowo i technicznie w odbudowę oraz modernizację kraju w ramach 2 Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (PRT). Dla władz niemieckich udział Bundeswehry w misjach typu *out of area* stanowi potwierdzenie dojrzałości własnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Odnosi się to szczególnie do gotowości brania przez RFN na siebie na początku XXI wieku większej odpowiedzialności za losy świata, w tym intensywniejszego jej udziału, wraz z partnerami z NATO i UE, w zapobieganiu bądź rozwiązywaniu konfliktów międzynarodowych.

W styczniu 2007 r. minęło 5 lat od momentu, kiedy żołnierze Bundeswehry przybyli do Afganistanu i po raz pierwszy wyruszyli w Kabulu na patrol, w ramach misji Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa ISAF (*International Security Assistance Force*)¹. Na jej potrzeby władze Republiki Federalnej wystawiły jeden z najliczniejszych kontyngentów wojskowych, w skład którego w początkowej fazie weszło 1200 żołnierzy, spośród łącznie około 4800 żołnierzy z 21 państw. Po operacji KFOR w Kosowie była to druga co do wielkości, pod względem liczby biorących w niej udział żołnierzy, misja zagraniczna z udziałem Bundeswehry. Zaangażowanie Niemiec w operację antyterrorystyczną *Enduring Freedom* (Trwała Wolność) oraz misję ISAF okupione zostało dużym wysiłkiem finansowym ze strony władz RFN, a w kolejnych latach również stratami ponoszonymi w ludziach. Należy podkreślić, że działania Bundeswehry w Afganistanie stały się następnym, po militarnej akcji w Kosowie z udziałem niemieckich sił lotniczych i obecności do dziś oddziałów

¹ *Chronologie der Bundeswehr. Vorgeschichte und Entwicklung. Eine Zusammenstellung wichtiger Daten und Fakten*, Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, Berlin Stand: Juli 2004, s. 56 i n.; *Unsere Bundeswehr in Afghanistan. Für Sicherheit und Frieden*, Bundesministerium der Verteidigung, Presse- und Informationsstab, Berlin Stand: Juli 2007.

wojsk lądowych, istotnym przyczynkiem do dokonania redefinicji roli Republiki Federalnej na arenie międzynarodowej².

W pracy tej zostaną omówione następujące kwestie: Niemcy po ataku na Amerykę z 11 września 2001 roku; Niemcy w koalicji antyterrorystycznej i operacji *Enduring Freedom*; konferencja pokojowa w sprawie Afganistanu w 2001 roku i ustanowienie misji ISAF; rozpoczęcie i rozwój misji ISAF z udziałem Bundeswehry – faza I (2002–2003); nowe rejon i formy działania Bundeswehry w ramach ISAF – faza II (2003–2006); działania Bundeswehry na rzecz stabilizacji w ramach ISAF – faza III (od połowy 2006 roku); udział Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód w misji ISAF w 2007 roku; niemieckie straty w trakcie misji ISAF w Afganistanie; wpływ udziału Bundeswehry w misjach zagranicznych na system polityczny RFN; „Wytyczne do polityki obronnej” z 2003 roku; „Biała Księga 2006 polityki bezpieczeństwa Niemiec i przyszłości Bundeswehry”; kontrowersje wokół udziału Bundeswehry w operacji *Enduring Freedom* oraz w misji ISAF w Afganistanie; zaangażowanie Bundeswehry w operacje typu *out of area* a ewolucja niemieckiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w XXI wieku.

Niemcy po ataku na Amerykę z 11 września 2001 roku

Zamachy z 11 września 2001 r. na wieżowce World Trade Center w Nowym Jorku oraz budynki Pentagonu w Waszyngtonie wywołały ogromne, niespotykane od czasu zakończenia II wojny światowej następstwa dla bezpieczeństwa europejskiego i światowego. Nowa i nie stosowana wcześniej forma ataków przeprowadzonych przez zamachowców z Al-Kaidy, ich skala, medialne oddziaływanie i jakże tragiczne skutki, stanowią pełne potwierdzenie tezy, że terroryzm międzynarodowy jest obecnie najważniejszym problemem globalnym współczesnego świata. Wydarzenia te pokazały, że różne, nawet wysoko rozwinięte państwa nie były przygotowane na odparcie tego typu ataku. Zaangażowanie się władz Niemiec w antyterrorystyczną operację *Enduring Freedom* oraz misję ISAF w Afganistanie było nie tylko jednym z wielu gestów międzynarodowej solidarności ze Stanami Zjednoczonymi, ale stało się dowodem politycznej i militarnej dojrzałości Republiki Federalnej. Było ono również wyraźnym potwierdzeniem gotowości ze strony Berlina do wzięcia na siebie większej odpowiedzialności za bezpieczeństwo międzynarodowe³.

W wojnę z terroryzmem międzynarodowym, zainicjowaną natychmiast po zamachach przez administrację prezydenta Stanów Zjednoczonych Georgea Busha, włączyła się duża część światowej społeczności, w tym także władze i obywatele Republiki Federalnej Niemiec. 12 września została ogłoszona rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ Nr 56/1, w której potępiono atak terrorystyczny na Amerykę. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła dwie rezolucje – Nr 1368 z 12 września oraz Nr 1373 z 28 września, w których uznano za-

² Szerzej patrz: E. Cziomer (red.), *Nowa rola międzynarodowa Niemiec*, Krakowskie Studia Międzynarodowe, nr 4 (III), Wydawnictwo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2006.

³ Zobacz: A. Sokołowski, *Niemcy wobec terroryzmu międzynarodowego po 11 września 2001 roku*, [w:] „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2006”, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 143–153.

machy na wieżowce WTC i budynek Pentagonu za zagrożenie dla bezpieczeństwa i pokoju światowego. Państwa członkowskie ONZ zostały ponadto zobowiązane do podjęcia odpowiednich środków w celu zwalczania terroryzmu międzynarodowego. Także 12 września Rada NATO przyjęła uchwałę, w której jednomyślnie uznała atak na Amerykę za akt agresji. Przedstawiciele państw Sojuszu podjęli 2 października decyzję o zastosowaniu po raz pierwszy treści artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego, przewidującego wspólną obronę w wypadku ataku na jedno z państw będących stroną tego porozumienia. W wojnę z terroryzmem zaangażowała się również Unia Europejska. 14 września szefowie państw i rządów UE, przewodniczący Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej oraz Wysoki Przedstawiciel UE ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (*Common Foreign and Security Policy* – CFSP) wydali razem oświadczenie, w którym potępili atak na Amerykę. Akt terroru wymierzony przeciwko Stanom Zjednoczonym uznano za zamach na ideę demokracji oraz wspólne wartości cywilizacji zachodniej. Zapowiedziano wspieranie administracji prezydenta Busha w wykryciu oraz ukaraniu inspiratorów tego ataku⁴.

Władze Republiki Federalnej Niemiec na czele z kanclerzem Gerhardem Schröderem, ministrem spraw zagranicznych Joschką Fischerem, ministrem spraw wewnętrznych Otto Schilyem i ministrem obrony Rudolfem Scharpingiem, natychmiast opowiedziały się po stronie zaatakowanych Stanów Zjednoczonych oraz zgłosiły możliwość aktywnego zaangażowania się w działania koalicji antyterrorystycznej. 19 września Bundestag przyjął uchwałę o nieograniczonej solidarności ze Stanami Zjednoczonymi oraz poparł politykę rządu w zakresie walki z terroryzmem międzynarodowym. Kanclerz Schröder w trakcie swojej wizyty w Stanach Zjednoczonych 9 października potwierdził stanowisko Niemiec w powyższej kwestii. To samo uczynił 11 października w oświadczeniu rządowym. Należy zauważyć, że po ataku na Amerykę wszystkie dotychczasowe filary polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Niemiec, tj. proces integracji europejskiej, obrona sojusznicza w ramach NATO, multilateralizm i polityka pokojowa, zostały utrzymane. Szybko jednakże dołączono do nich aktywne, militarne zaangażowanie się Niemiec w operacje pokojowe, humanitarne, stabilizacyjne i antyterrorystyczne⁵.

Przyjęcie na początku XXI wieku nowych celów dla Bundeswehry, w tym m.in. dotyczących działania w ramach operacji antyterrorystycznych, spowodowało konieczność dokonania przebudowy jej struktur dowódczych. W wyniku podjętej reformy już 1 lipca 2001 r. zostało utworzone w Geltow koło Poczdamu Dowództwo Operacyjne Bundeswehry (*Einsatzführungskommando der Bundeswehr*). Po wydarzeniach z 11 września 2001 r. zajęło się ono kompleksowym zarządzaniem kontyngentami niemieckich sił zbrojnych oraz koordynowaniem funkcjonowania wszystkich żołnierzy i pracowników cywilnych, biorących

⁴ Szerzej patrz: O. Frańczak, L. Pajórek, W. Wójtowicz, *Strategiczne aspekty walki z terroryzmem, Część I. Organizacja bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej – Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2004; D. Jatczak, M. Szkodzińska, S. Zarobny, *Strategiczne aspekty walki z terroryzmem, Część II. Narodowe podejście do walki z terroryzmem*, Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej – Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2004; A. Gruszczak, *Unia Europejska wobec terroryzmu po 11 września 2001 r.*, Opinie nr 54, lipiec 2002, Wydawnictwo Departament Strategii i Planowania Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Warszawa 2002, s. 4 i n.

⁵ P. Buras, *Dokąd prowadzi „niemiecka droga”? O polityce zagranicznej Niemiec 2001–2004*, Raporty Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, Raport 3, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005, s. 5 i n.

udział w operacjach poza granicami kraju. 24 kwietnia 2002 r. dowództwo to przejęło m.in. pełną kontrolę i kierownictwo nad misjami zagranicznymi Bundeswehry na Bałkanach. W gestii nowego organu dowódczego wkrótce potem znalazły się wszystkie misje, zarówno w ramach pomocy humanitarnej, jak i na rzecz przywracania oraz utrzymywania pokoju⁶.

Niemcy w koalicji antyterrorystycznej i operacji *Enduring Freedom*

Dwie wspomniane powyżej rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ (Nr 1368 i Nr 1373) stworzyły podstawę prawną do zainicjowania otwartej walki z międzynarodowym terroryzmem w różnych miejscach świata, w tym szczególnie przeciwko Al-Kaidzie i islamskim fundamentalistom – Talibom. 7 października 2001 r. połączone siły amerykańsko-brytyjskie rozpoczęły interwencję militarną w ramach operacji *Enduring Freedom* w Afganistanie, którego władze zostały oskarżone o wspieranie międzynarodowego terroryzmu, szkolenie członków Al.-Kaidy oraz ukrywanie Osamy bin Ladena. W wyniku krótkotrwałej, lecz intensywnej wojskowej operacji powietrzno-łądowej, połączonej z działaniami afgańskiego Sojuszu Północnego, reżim Talibów został szybko obalony. Państwa koalicji antyterrorystycznej mogły przystąpić do formowania narodowych kontyngentów na potrzeby misji pokojowej w Afganistanie. Niemieckie władze na przełomie XX i XXI wieku dysponowały dość dobrym rozpoznaniem ogólnej sytuacji w tym kraju. Wynikało to z kilku okoliczności związanych z wcześniejszymi staraniami i wkładem Niemiec na rzecz rozwiązania konfliktu afgańskiego. Po pierwsze, na terytorium RFN po zjednoczeniu pozostawało około 90 tys. uchodźców afgańskich, którzy osiedlili się tam w trakcie i już po interwencji zbrojnej ZSRR w Afganistanie, czyli od początku lat 80. ubiegłego wieku. Utrzymywali oni różne formy kontaktów ze swoją ojczyzną i rodakami zarówno w kraju, jak i na emigracji. Po drugie, już w 2000 r. Niemcy przejęły od Szwajcarii opiekę i koordynację nad różnymi formami pomocy humanitarnej i rozwojowej w ramach ASG (*Afghanistan Support Group*), dla znajdującej się w ciężkim położeniu, pod rządami Talibów, ludności Afganistanu. Po trzecie, wywiad i dyplomacja niemiecka utrzymywały ścisłe kontakty z opozycją afgańską, w tym także z dowództwem wojsk wspomnianego powyżej Sojuszu Północnego⁷.

Kwestia zaangażowania się niemieckich sił zbrojnych w kolejną operację typu *out of area*, zgodnie z procedurą przyjętą po orzeczeniu Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w Karlsruhe z 12 lipca 1994 r., musiała stanąć pod obrady parlamentu. Bundestag na posiedzeniu, które odbyło się 16 listopada 2001 r., wyraził zgodę na udział Bundeswehry w militarnej operacji antyterrorystycznej *Enduring Freedom*, ograniczając jednakże zakres jej działania wyłącznie do terytorium Afganistanu. Zastrzeżono przy tym, że niemieckie siły mogą brać udział w operacjach przeciwko międzynarodowemu terroryzmowi w innych państwach niż Afganistan tylko za zgodą władz każdego z nich. Kanclerz Schröder

⁶ *Einsatzführungskommando der Bundeswehr*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2007, www.bundeswehr.de.

⁷ E. Cziomer, *Polityka zagraniczna Niemiec. Kontynuacja i zmiana po zjednoczeniu ze szczególnym uwzględnieniem polityki europejskiej i transatlantyckiej*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2005, s. 181.

powiązał kwestię głosowania nad uzyskaniem zgody na włączenie Bundeswehry w tę misję z parlamentarnym wnioskiem o wyrażenie wotum zaufania dla rządu (*Vertrauensfrage*). Koalicja rządowa uzyskała ostatecznie pozytywny dla siebie rezultat minimalną przewagą 2 głosów. Przy wymaganej liczbie oddanych 334 ważnych głosów, 336 deputowanych było za, a 326 przeciw⁸.

Rząd federalny podjął decyzję o wystawieniu 3900 żołnierzy Bundeswehry, początkowo na okres 12 miesięcy, na potrzeby szeroko rozumianej wojny z terroryzmem w ramach operacji *Enduring Freedom*. Był to trzeci co do wielkości kontyngent, po wojskach amerykańskich i brytyjskich. Tworzyły go następujące wydzielone pododdziały Bundeswehry: jednostki obrony przed bronią ABC (800 żołnierzy), jednostki ewakuacyjne (250 żołnierzy), jednostki sił specjalnych (100 żołnierzy), jednostki transportu lotniczego (500 żołnierzy), jednostki marynarki wojennej (1800 żołnierzy), jednostki wsparcia (450 żołnierzy). W ramach wspomnianej operacji Niemcy zobowiązały się do: udostępnienia samolotów i personelu do obsługi transportu lotniczego wojsk i zaopatrzenia koalicji z baz w RFN do wybranych rejonów, wysłania okrętów do działań na morzu u wybrzeży Somalii w rejonie tzw. Rogu Afryki, wysłania do Kuwejtu jednostki obrony przed bronią ABC do ewentualnego użycia ich w warunkach bojowych, jak również włączenia żołnierzy sił specjalnych Bundeswehry do realizacji misji zwiadowczych w Afganistanie⁹.

23 listopada 2001 r. pierwsza niemiecka załoga samolotu transportowego Airbus A-310 rozpoczęła służbę, której celem było zapewnienie szybkiego przerzutu chorych i rannych drogą powietrzną w ramach sił MEDEVAC. Trzy dni później Luftwaffe, wykorzystując samoloty Transall C-160, uruchomiła rejsy z zaopatrzeniem dla wojsk koalicji, pomiędzy bazą Ramstein w Niemczech a bazą Incirlik w Turcji. 2 lutego 2002 r. Niemcy aktywnie włączyli się w morskie zadania patrolowe u wybrzeży Somalii. W okresie od 4 maja do 30 października tego roku Deutsche Marine objęła dowództwo nad zgrupowaniem okrętów w rejonie tzw. Rogu Afryki. Zadanie to zostało ponownie powierzone Niemcom w drugiej połowie 2003 roku. Na przełomie lutego i marca 2002 r. jednostka wojsk obrony przed bronią ABC wzięła w Kuwejcie wraz z armią amerykańską udział w ćwiczeniach, które dotyczyły likwidacji skutków użycia broni masowego rażenia. Po tym czasie oddział ten został przebazowany z powrotem na terytorium Niemiec¹⁰.

Do działań bojowych w ramach operacji *Enduring Freedom* na terytorium Afganistanu zostali włączeni w 2002 r. również żołnierze sił specjalnych Bundeswehry (*Kommando Spezialkräfte* – KSK). Jednostka licząca w 2006 r. około 1100 żołnierzy, którzy stacjonują w miejscowości Calw w Wirtembergii, została powołana do służby 20 września 1996 roku. Do jej zadań, realizowanych głównie poza obszarem RFN, należy: ochrona niemieckich instytucji, sił i osób znajdujących się w szczególnych okolicznościach; ratowanie, uwalnianie i ewakuacja niemieckich obywateli i żołnierzy z rejonów toczącego się konfliktu oraz obszarów zagrożonych lub objętych działaniami terrorystycznymi; wojskowe rozpoznanie,

⁸ M. Medeński, P. Pietrzak, *Polityka bezpieczeństwa Niemiec w świetle zagrożeń terroryzmu międzynarodowego. Ewolucja i perspektywy*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Departament Polityki Obronnej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa 2003, s. 21–22.

⁹ P. Pietrzak, *Bundeswehra w operacjach międzynarodowych. Podstawy prawne, stan obecny, perspektywy*, Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej – Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2004, s. 35–36.

¹⁰ *Internationale Koalition gegen den weltweiten Terrorismus, Bundeswehr und Enduring Freedom, Marine bei Enduring Freedom*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2007, www.bundeswehr.de.

zdobywanie i przetwarzanie informacji mających ważne znaczenie dla prowadzenia misji zagranicznych, w tym odnoszących się do zagrożenia atakami terrorystycznymi; neutralizowanie lub bezpośrednio niszczenie różnych celów o wysokim priorytecie na terytorium przeciwnika. W okresie bezpośredniego zaangażowania w wojnę z terroryzmem żołnierzami KSK dowodzili generałowie brygady: Reinhard Günzel (2000–2003), Carl-Hubertus von Butler (2003–2005) i Rainer Hartbrod (od sierpnia 2005). Jednostka KSK wchodzi w skład liczącej około 8 tys. żołnierzy Dywizji Operacji Specjalnych ze sztabem w Regensburgu, powołanej do życia 1 kwietnia 2001 roku. Obecnie informacje na temat antyterrorystycznych akcji żołnierzy KSK są objęte tajemnicą i nie mogą być podawane do publicznej wiadomości. Z przecieków w mediach wiadomo jedynie, że niemieccy komandosi dotychczas prowadzili swoje działania w górach w rejonie Kandaharu¹¹.

Konferencja pokojowa w sprawie Afganistanu w 2001 roku i ustanowienie misji ISAF

W dniach 27 listopada – 5 grudnia 2001 r. w Petersbergu koło Bonn odbyła się pod patronatem ONZ konferencja pokojowa w sprawie Afganistanu. Wzięli w niej udział przywódcy głównych ugrupowań etnicznych tego kraju. Władze Niemiec były jednym z inicjatorów spotkania, a minister spraw zagranicznych Joschka Fischer przyjął na siebie rolę gospodarza obrad. Owocem konferencji było *Porozumienie o tymczasowych uregulowaniach w Afganistanie na rzecz odbudowy trwałych instytucji rządowych*, określane również jako tzw. Porozumienie bońskie. W trakcie spotkania podjęto decyzję o utworzeniu tymczasowego rządu na czele z Hamidem Karzajem, a także o udzieleniu nowym afgańskim władzom finansowej i organizacyjnej pomocy na rzecz odbudowy kraju. Już 9 stycznia 2002 r. ambasador niemiecki, jako pierwszy dyplomata ze wszystkich państw, wręczył listy uwierzytelniające nowym władzom afgańskim. Niemcy na przełomie 2001 i 2002 r. podjęły ponadto decyzję o udzieleniu Afganistanowi bezzwrotnej pożyczki w wysokości 2 mln Euro. Wkrótce z pomocą finansową na rzecz odbudowy instytucji państwowych i gospodarki Afganistanu ruszyły inne wysokorozwinięte państwa. Na konferencji donatorów, zwołanej z inicjatywy Niemiec w Tokio 21–22 stycznia 2002 r., zadeklarowano finansowe wsparcie w wysokości ogółem 5 mld euro, z czego na sam tylko 2002 r. przewidziano 2 mld. Euro. Także Unia Europejska postanowiła dołączyć do tego grona i wyasygnowała 500 mln. Euro, z czego na Niemcy przypadła największa kwota 80 mln Euro. Faktyczna pomoc władz RFN wyniosła ostatecznie 126 mln euro¹².

Zaangażowanie Niemiec w Afganistanie sprowadziło się do znaczącego wojskowego wkładu do Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa ISAF, działających w pierwszej fazie pod flagą Narodów Zjednoczonych. Misja ta została ustanowiona na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ Nr 1386 z 20 grudnia 2001 roku. Za jej główny cel uznano zapewnienie bezpieczeństwa nowym władzom afgańskim w Kabulu. Siły międzynarodowe

¹¹ Szerzej patrz w Internecie na temat tej jednostki: *Division Spezielle Operationen – Kommando Spezialkräfte*, www.deutschesheer.de.

¹² E. Cziomer, *Polityka zagraniczna Niemiec...*, s. 182.

ISAF uzyskały mandat do wykonywania następujących zadań: wspierania działań tymczasowego rządu Afganistanu, nadzorowania przestrzegania praw człowieka, wspomaganie działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego, wspierania organizacji międzynarodowych zajmujących się dystrybucją pomocy humanitarnej dla miejscowej ludności, wspomaganie procesu powrotu uchodźców do Afganistanu. Misja ISAF, w odróżnieniu od ofensywnej antyterrorystycznej operacji *Enduring Freedom*, miała mieć więc wyraźnie pokojowy i defensywny charakter. Bundestag zatwierdził 22 grudnia na pierwsze pół roku mandat Bundeswehry do udziału w misji ISAF na bazie wspomnianej rezolucji Rady Bezpieczeństwa Nr 1386. W skład niemieckiego kontyngentu weszło 1200 żołnierzy, posiadających różne specjalizacje i wywodzących się z różnych jednostek: piechoty, sił wsparcia, oddziału śmigłowców i transportu lotniczego. Termin obowiązywania pierwszego mandatu określono na 6 miesięcy, czyli do 20 czerwca 2002 roku. Kolejne mandaty Bundeswehry wymagały każdorazowo przeprowadzenia głosowania w Bundestagu. Do Afganistanu na przełomie 2001 i 2002 r. zaczęli ponadto przybywać obywatele Niemiec – osoby cywilne. Przejmowali oni zadania związane z funkcjonowaniem Kwatery Głównej ISAF w Kabulu, organów łącznikowych narodowych organizacji rządowych i pozarządowych oraz komórek organizacji międzynarodowych¹³.

Rozpoczęcie i rozwój misji ISAF z udziałem Bundeswehry – faza I (2002–2003)

2 stycznia 2002 r. w stolicy Afganistanu wylądowali pierwsi żołnierze Bundeswehry, których zadaniem było dokonanie wstępnej oceny sytuacji na miejscu oraz przygotowanie zaplecza dla oddziałów rozpoznawczych i logistycznych, poprzedzających przybycie całości kontyngentu. Kilka dni później 11 stycznia w Kabulu zostali rozlokowani żołnierze jednostki powietrzno-desantowej, znajdującej się pod niemiecko-holenderskim dowództwem, na czele którego stał generał brygady Carl-Hubertus von Butler. Niemieccy żołnierze już 14 stycznia wyruszyli na pierwszy patrol w stolicy Afganistanu. W tym czasie połączonymi siłami ISAF kierowała Wielka Brytania, pełniąc funkcję tzw. *Lead Nation*. Główne siły niemieckiego komponentu ISAF, w liczbie ponad 1 tys. żołnierzy, przybyły do Kabulu na początku lutego 2002 roku. Pierwsze straty Bundeswehry poniosła już 6 marca 2002 r., kiedy to w trakcie rozbrajania rakiety zginęło pięciu żołnierzy, w tym dwóch niemieckich i trzech duńskich. Bundeswehra w ramach realizacji *Porozumień bońskich*, od początku swojej misji w Afganistanie, starała się nie uczestniczyć bezpośrednio w walkach z wrogiem, poza aktywnością wydzielonych jednostek sił specjalnych (KSK) w Afganistanie. Zadania żołnierzy niemieckich polegały głównie na ochronie obiektów, patrolowaniu dróg lądowych i akwenów wodnych, zabezpieczeniu logistycznym, a także na działaniach rozpoznawczych, wspierających i szkoleniowych. Szczególna rola przypadła w udziale 180-osobowemu zespołowi logistycznemu Luftwaffe, który został 15 lutego rozlokowany w bazie Termez na terytorium Uzbekistanu, w pobliżu północnej granicy z Afganistanem. Jego zadaniem było przyjmowanie i rozdysponowywanie zaopatrzenia niemieckiego kontyngentu, zabezpie-

¹³ *Chronologie der Bundeswehr...*, s. 55.

czenie strategicznego i taktycznego transportu lotniczego, koordynacja ruchu samolotów transportowych z i do Niemiec, zapewnianie obsługi w zakresie rozpoznania warunków geograficznych i meteorologicznych¹⁴.

Na początku 2002 r. sytuacja w koalicji antyterrorystycznej zaczęła być napięta w związku z coraz silniejszą wojenną retoryką administracji Stanów Zjednoczonych wobec Iraku. Władze tego państwa, na czele z Saddamem Husajnem, zostały oskarżone o posiadanie broni masowego rażenia i wspieranie terroryzmu. Już w styczniu prezydent George W. Bush sformułował tezę o zagrożeniu ze strony państw tzw. osi zła – Iraku, Iranu i Korei Północnej. Władze Republiki Federalnej, ze względu na dotychczasową kulturę polityczną i tradycję militarnego nieangażowania się, nie chciały wyraźnie poprzeć amerykańskiego stanowiska. W tym przypadku po stronie Niemiec opowiedziały się Francja i Rosja, które uważały, że nie wykorzystano jeszcze wszystkich dyplomatycznych instrumentów w sporze wokół Iraku. Poza tym podnoszone było żądanie, aby sprawą ewentualnego rozbrojenia tego państwa zajmowała się wyłącznie Rada Bezpieczeństwa ONZ. Należy zauważyć, że dyskusja na temat interwencji zbrojnej w Iraku nałożyła się w czasie z kampanią wyborczą poprzedzającą przewidziane na 26 września 2002 r. wybory parlamentarne w RFN. W tym czasie nowym ministrem obrony został Peter Struck, zastępując 19 lipca odchodzącego z tego stanowiska ministra Scharpinga. Nie zmieniło to polityki ówczesnego rządu federalnego, który wykorzystał antywojenne i antyamerykańskie nastroje dla osiągnięcia doraźnych celów wyborczych. Dzięki parlamentarnemu zwycięstwu koalicja Schröder/Fischer utrzymała ster władzy w Republice Federalnej¹⁵.

8 listopada 2002 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła rezolucję 1441, w której była mowa o ponownym podjęciu misji przez inspektorów rozbrojeniowych w Iraku. Mimo to sytuacja wokół Iraku stawała się coraz bardziej napięta, m.in. w wyniku nacisków ze strony prezydenta Stanów Zjednoczonych. Duże zaskoczenie wywołał opublikowany 30 stycznia 2003 r. tzw. *List ośmiu*, w którym Czechy, Dania, Hiszpania, Polska, Portugalia, Węgry, Wielka Brytania i Włochy poparły amerykańską politykę wobec Iraku. W oświadczeniu tym nie wykluczono potrzeby interwencji militarnej w celu odsunięcia Saddama Husajna od władzy i dokonania rozbrojenia tego państwa. Europa przestała więc mówić jednym głosem, którego głównym wyrazicielem dotychczas starały się być Francja i Niemcy. 27 listopada 2002 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przedłużyła mandat ISAF o kolejne 12 miesięcy. Bundestag 20 grudnia opowiedział się również za kontynuacją obecności Bundeswehry w Afganistanie. W związku z planowanym przejściem przez Niemców wraz z Holendrami dowodzenia misją ISAF od lutego 2003 r., zatwierdzono projekt powiększenia kontyngentu Bundeswehry do liczby 2500 żołnierzy. Na przełomie 2002 i 2003 r. kanclerz Schröder nadal utrzymywał sztywną linię swojego rządu w kwestii irackiej, co pewien czas oświadczając, że żaden niemiecki żołnierz nie pojedzie na spodziewaną wojnę. Pomimo tego stanowiska, przy sprzeciwie Francji, Rosji i Chin, bez faktycznej zgody Rady Bezpieczeństwa ONZ, 20 marca 2003 r.

¹⁴ *Chronologie des Einsatzes in Afghanistan (ISAF)*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2007, www.einsatz.bundeswehr.de.

¹⁵ Zobacz Zeszyty Instytutu Zachodniego w Poznaniu: J. Kiwerska, *Problemy partnerstwa transatlantyckiego*, Zeszyty Instytutu Zachodniego, Nr 22/2001; J. Kiwerska, *Stosunki niemiecko-amerykańskie (1990–2002)*, Zeszyty Instytutu Zachodniego, Nr 32/2003; K. Malinowski, *Konsekwencje kryzysu irackiego. Niemcy wobec nowego kształtu stosunków transatlantycznych*, Zeszyty Instytutu Zachodniego, Nr 34/2004; M. Tomczak, *Elity niemieckie wobec „wojny z terroryzmem”*, Zeszyty Instytutu Zachodniego, Nr 35/2004.

wojska amerykańsko-brytyjskie wraz z siłami stworzonej wówczas koalicji zaatakowały Irak w ramach operacji *Iraqi Freedom* (Iracka Wolność)¹⁶.

Nowe rejony i formy działania Bundeswehry w ramach ISAF – faza II (2003–2006)

Znaczące zmiany w sposobie realizacji misji Bundeswehry w Afganistanie nastąpiły w połowie 2003 roku. W okresie od 10 lutego do 11 sierpnia dowództwo nad siłami ISAF sprawował połączony sztab niemiecko-holenderski. 11 sierpnia 2003 r. nadzór nad misją ISAF przejęło NATO. Siły Sojuszu wykonują swoje zadania w ramach ISAF na podstawie wspomnianych powyżej Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ Nr 1386 z 20 grudnia 2002 r. i Nr 1510 z 13 października 2003 r. oraz Porozumienia bońskiego z 5 grudnia 2001 r., dotyczącego tymczasowych ustaleń w sprawie odbudowy trwałych instytucji rządowych w Afganistanie. Początkowo mandat Bundeswehry obejmował jedynie stolicę państwa – Kabul. Pod koniec 2003 r. został on jednakże rozszerzony o inne obszary, w tym leżącą na północy kraju prowincję Kunduz. W fazie tej Niemcy, poza zaangażowaniem militarnym, kontynuowali działania na rzecz odbudowy zniszczonej infrastruktury państwa, w tym szkolnictwa i służby zdrowia. Szczególnie ważne były projekty związane z bezpieczeństwem wewnętrznym, odnoszące się do sfery funkcjonowania wojska, policji i służb bezpieczeństwa. W odbudowanej Akademii Policijnej w Kabulu, przy dużym finansowym, organizacyjnym i technicznym wkładzie ze strony RFN, kształciło się około 1500 osób, mających stanowić trzon przyszłej kadry kierowniczej afgańskiej policji¹⁷.

Jedną z form wspierania procesu pokojowego w Afganistanie stało się tworzenie tzw. Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy PRT (*Provincial Reconstruction Team*) i prowadzenie w ich ramach projektów CIMIC (*Civil-Military Cooperation*). W skład każdego z 25 PRT weszło od 120 do 200 osób, przede wszystkim żołnierzy, policjantów i specjalistów z różnych dziedzin, w tym inżynierów, prawników i lekarzy. Rolą PRT jest wspieranie lokalnych przywódców i administracji w odbudowie oraz utrzymaniu bezpieczeństwa, co miało i nadal ma szczególne znaczenie zwłaszcza poza stolicą państwa. Kierowane są one przez 5 Dowództw Regionalnych (*Regional Commands*): RC Capital w Kabulu, RC North w Mazar-e-Sharif, RC West w Herat, RC South w Kandaharze i RC East w Bagramie. Dotychczas Niemcy powołali i prowadzą dwa takie zespoły: w prowincji Kunduz (od października 2003 r.) i w prowincji Feyzabad (od września 2004 r.)¹⁸.

Od drugiej połowy 2003 r., po przejściu kierownictwa nad siłami ISAF przez Sojusz Północnoatlantycki, głównym celem misji stało się wsparcie rządu afgańskiego w zapewnieniu oraz utrzymaniu bezpieczeństwa, jak również pomoc w odbudowie Afganistanu i stworzeniu demokratycznych struktur państwowych. Zadania realizowane w ramach ISAF przyczynić się mają do poprawy sytuacji gospodarczej kraju, wzrostu społecznej akceptacji demokratycznie wybranego rządu oraz zwiększenia współpracy międzynarodowej.

¹⁶ P. Buras, *op. cit.*, s. 6–10.

¹⁷ *Ibidem*, s. 20–21; E. Cziomer, *Polityka zagraniczna Niemiec...*, s. 182.

¹⁸ P. Pietrzak, *Bundeswehra...*, s. 36–38.

Równie istotnym elementem działań podejmowanych przez siły ISAF jest wzmocnienie w Afgańczykach przekonania, że w dłuższej perspektywie czasowej możliwy jest pokojowy rozwój ich państwa. NATO wysłało swoje siły do Afganistanu na prośbę rządu afgańskiego i wypełnia misję zgodnie z mandatem ONZ i przy pełnym wsparciu społeczności międzynarodowej. ISAF integruje swoje działania z przedstawicielami rządu afgańskiego, Misją Wsparcia Narodów Zjednoczonych w Afganistanie (UNAMA), Dowództwem Sił Połączonych, koalicją pod przewodnictwem USA oraz innymi przedstawicielami społeczności międzynarodowej. Współpraca ta ma na celu opracowanie i wprowadzenie w życie długoterminowych planów rozwoju Afganistanu. W związku z tym uważa się, że NATO nie wycofa swoich sił z Afganistanu do momentu zakończenia misji, tj. odbudowy kraju do stanu, w którym możliwe będzie funkcjonowanie wszystkich kluczowych instytucji państwa bez wsparcia zewnętrznego. W ramach realizacji powyższych celów ISAF miało prowadzić, wspierać i koordynować następujące elementy:

- 1) zgodnie z narodową strategią rozwoju Afganistanu koncentrować się na przedsięwzięciach, które najbardziej przyczynią się do poprawy warunków życia ludności cywilnej, jak również wzrostu znaczenia rządu w jego dążeniach do poprawy sytuacji ekonomicznej, od której zależy faktyczna przyszłość kraju. Te działania miały być osiąmane m.in. przez: pomoc w zapewnieniu bezpieczeństwa zasobów mineralnych, przejść granicznych, sieci dróg, ujęć wody; wzmocnienie rządu afgańskiego w prowadzonej kampanii antynarkotykowej; wsparcie rządu afgańskiego w rozwoju strategii ekonomicznej i zasobów ludzkich, aby umożliwić Afganistanowi stanie się samodzielnym i samowystarczalnym krajem.
- 2) prowadzić działania na rzecz wygaszenia konfliktów i zmniejszenia napięć w Afganistanie, skupiając się głównie na walce z oddziałami terrorystycznymi w kraju.
- 3) wspierać i szkolić Narodowe Siły Afganistanu do momentu uzyskania przez nie poziomu umożliwiającego im przejście pełnej odpowiedzialności za wewnętrzne i zewnętrzne bezpieczeństwo kraju¹⁹.

W drugiej połowie 2003 r. rząd niemiecki, w wyniku uzgodnień z administracją Stanów Zjednoczonych oraz sojusznikami z NATO, zadeklarował zwiększenie finansowego wsparcia na rzecz procesu odbudowy Afganistanu i po raz kolejny przedłużył mandat żołnierzy Bundeswehry w tym kraju. Niemiecki kontyngent miał osiągnąć planowaną wcześniej liczbę 2500 żołnierzy i oficerów, dzięki czemu kolejna część oddziałów amerykańskich mogła być skierowana do Iraku. Wymiernym efektem udziału w misji ISAF było dla dowództwa i żołnierzy Bundeswehry przede wszystkim nabywanie doświadczeń, jak również sprawdzenie ludzi, broni i sprzętu wojskowego w warunkach bojowych, w miejscu toczącego się realnego konfliktu. Ważne tu było także przećwiczenie form i procedur współdziałania ze sztabami oraz żołnierzami sił zbrojnych nie tylko innych państw-członków NATO, ale i spoza Sojuszu²⁰.

¹⁹ ISAF International Security Assistance Force. *Bezpieczeństwo dla rozwoju*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2007, www.isaf.wp.mil.pl.

²⁰ *Deutschland in der NATO*, Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, Stand: Oktober 2004, Berlin 2004, s. 9–15.

Działania Bundeswehry na rzecz stabilizacji w ramach ISAF – faza III (od połowy 2006 roku)

1 czerwca 2006 r. Niemcy przejęli dowodzenie nad siłami wielonarodowymi ISAF na północy Afganistanu. Około 1700 żołnierzy Bundeswehry miało być przebazowanych ze stołecznego Kabulu do nowego obozu w Mazar-e-Sharif. Decyzję tę podjął rząd federalny w uzgodnieniu z Bundestagiem jeszcze we wrześniu 2005 r., kiedy to w budżecie przewidziano prawie 42 mln euro na ten cel. Przyjęta uchwała wykluczała skierowanie Bundeswehry do zwalczania lokalnych upraw maku służącego do produkcji opium i działań przeciwko handlarzom narkotyków. Minister Jung podkreślił, że misja ta nie jest pozbawiona ryzyka, lecz mieści się w ramach zadań ISAF. Na czele sztabu dowodzącego kontyngentem niemieckim stanął generał Markus Kneip. Należy zauważyć, iż Niemcy w tym okresie nadal nie angażowali się w działania ofensywne przeciwko Talibom na południu Afganistanu. Postawa taka spotkała się z otwartą krytyką ze strony części sojuszników z NATO, w tym głównie Amerykanów, Brytyjczyków i Kanadyjczyków, ponoszących największe straty w walkach. Kwestia ta stała się ponadto przedmiotem intensywnych rozmów w trakcie szczytu NATO, zorganizowanego w Rydze w dniach 28–29 listopada 2006 roku. W komentarzach dotyczących przebiegu obrad można było przeczytać o „sojuszu niezgody” oraz o pełnej sprzeczności polityce różnych państw wobec Afganistanu. Niemcy były krytykowane za wstrzemięźliwą postawę wobec działań na południu kraju i za skupienie się głównie na infrastrukturalnych działaniach w części północnej, a nie na aspekcie militarnym tej misji. Jednym z pozytywnych efektów szczytu NATO w stolicy Łotwy była natomiast decyzja o utworzeniu grupy roboczej do spraw koordynacji cywilnej odbudowy Afganistanu i wskazanie na potrzebę lepszej koordynacji działań cywilno-wojskowych²¹.

Dla zrekomensowania negatywnych opinii, jakie pojawiły się w związku z tym stanowiskiem, rząd federalny podjął w lutym 2007 r. decyzję o wysłaniu do Afganistanu 6 samolotów myśliwsko-bombowych Tornado wraz z prawie 500-osobowym personelem technicznym. Miały być one wykorzystywane wyłącznie do prowadzenia misji rozpoznawczych, w tym także na użytek wojsk NATO w południowej części tego państwa. Samoloty z czarnymi krzyżami na skrzydłach stacjonowały w 51. Pułku rozpoznawczym „Immelmann”. Ich zadaniem było i jest wykrywanie w afgańskich górach kryjówek Talibów, które po zlokalizowaniu będą niszczone przez koalicyjne siły amerykańsko-brytyjsko-kanadyjskie. Decyzja o wysłaniu dodatkowych żołnierzy stanowi efekt długotrwałych nacisków na Berlin ze strony dowództwa NATO. Samoloty Tornado rozpoczęły pełnienie swojej misji w kwietniu 2007 r., na co 12 marca zgodził się Bundestag, rozszerzając tym samym mandat Bundeswehry o nowy zakres działań. Wniosek rządowy w tej sprawie poparło 405 deputowanych, 157 było przeciw, a 11 wstrzymało się od głosu. Prowadząca obrady musiała usunąć z sali część przedstawicieli postkomunistycznej Lewicy, którzy protestując, zakłócili debatę w Bundestagu²².

W dniu 5 lutego 2007 r. stacjonujących w Afganistanie żołnierzy Bundeswehry odwiedził federalny minister obrony Franz Josef Jung, który opowiedział się za utrzymaniem

²¹ Więcej informacji na internetowych stronach niemieckich prasowych serwisów informacyjnych oraz Rozgłośni *Deutsche Welle* – również w języku polskim, www.dw-world.de.

²² *Ibidem*.

obecności liczącego 3 tys. żołnierzy niemieckiego kontyngentu w tym państwie. Na początku sierpnia 2007 r. ten sam minister odmówił jednakże dowództwu NATO udostępnienia średnich śmigłowców transportowych na rzecz wsparcia misji na terenie całego Afganistanu. Prośba Brukseli została skierowana 30 lipca do rządów Niemiec, Francji, Hiszpanii, Turcji i Grecji. Uzasadniając swoją odmowę, minister stwierdził, że Bundeswehra wykorzystuje już w Afganistanie 6 śmigłowców transportowych, które mogą być wykorzystywane wyłącznie w północnej części tego kraju, a których przeniesienie mogłoby osłabić siłę i sprawność niemieckiego kontyngentu²³.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż misja ISAF nadal należy do priorytetowych zadań Sojuszu. Od stycznia 2007 r. żołnierze sił międzynarodowych realizują bowiem wspólnie trzecią część operacji, tj. fazę stabilizacji. Jej głównym celem jest dalsze zapewnianie bezpieczeństwa ludności afgańskiej, jak również udzielanie pomocy władzom afgańskim w utrzymaniu w kraju bezpieczeństwa oraz stabilizacji politycznej, społecznej i ekonomicznej. W misji tej uczestniczą wydzielone z 37 państw kontyngenty wojskowe o zróżnicowanym stanie osobowym, co łącznie daje liczbę około 35 tys. żołnierzy. W rejonach stacjonowania i w trakcie działań bojowych poszczególne oddziały narodowe podlegają Dowódcy Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa. W związku ze wzrostem zakresu misji ISAF w Afganistanie dowództwo NATO podjęło decyzję o reorganizacji modelu dowodzenia działaniami operacyjnymi i zastąpieniu kolejnych zmian dowodzenia operacją (korpusów) dowództwem kompozytowym. Obsadzone jest ono rotacyjnie przez poszczególne dowództwa komponentów lądowych NATO (*Land Command Component – LCC*) i jest uzupełniane żołnierzami ze wszystkich państw biorących udział w misji. Rotacja dowództwa i sztabu ISAF następuje co sześć, dziewięć lub dwanaście miesięcy i jest zależna od zajmowanych stanowisk²⁴.

Udział Wielonarodowego Korpusu Północ–Wschód w misji ISAF w 2007 roku

Początkowo za dowodzenie operacją NATO w Afganistanie były odpowiedzialne kolejno dowództwa korpusów sił wysokiej i niższej gotowości NATO, zdolne do przerzutu. W pierwszej połowie 2007 r. zadanie to zostało powierzone oficerom i żołnierzom Wielonarodowego Korpusu Północ–Wschód ze Szczecina (*Multinational Corps Northeast – MNCNE*)²⁵. W grupie tej, poza najliczniej reprezentowanymi Polakami, znajdowali się także żołnierze Bundeswehry i Duńczycy, stanowiący trzon korpusu. Wraz z nimi do Afganistanu pojechali reprezentanci innych państw, które zgłosiły swój akces do tej formacji, w tym Czesi, Słowacy, Litwini, Łotysze, Estończycy, jak również Amerykanie. Oficerowie korpusu weszli w skład Kwatery Głównej ISAF w Kabulu i realizowali wszystkie działania

²³ Więcej informacji na internetowych stronach rządu federalnego, www.bundesregierung.de, jak również niemieckiego Federalnego Ministerstwa Obrony oraz Federalnych Sił Zbrojnych, www.bundeswehr.de.

²⁴ Informacje o ISAF na stronach polskiego Ministerstwa Obrony Narodowej, www.isaf.wp.mil.pl.

²⁵ Więcej informacji na internetowej stronie Wielonarodowego Korpusu Północ–Wschód, www.mncne.pl oraz na stronach Ministerstwa Obrony Narodowej, www.mon.gov.pl.

NATO związane z bieżącym funkcjonowaniem i zabezpieczeniem misji. Pełnili oni służbę w sekcjach rozpoznania, logistyki i łączności. Po wycofaniu żołnierzy korpusu z Afganistanu zgodnie z planem rotacji dowództwa ISAF, z chwilą przejścia dowodzenia misji przez kolejne komponenty lądowe NATO w ramach tzw. dowództwa kompozytowego, Polska i Niemcy zachowały w nim stanowiska oficerów sztabu, które wydzielone są dla żołnierzy poszczególnych sił narodowych²⁶.

Wielonarodowy Korpus Północ–Wschód z siedzibą w Szczecinie został powołany do życia 5 września 1998 r. przez ministrów obrony Niemiec – Volkera Rühle, Danii – Hansa Haekkerupa i Polski – Janusza Onyszkiewicza. Pomysł rozwinięcia trójstronnej współpracy wojskowej pojawił się już w 1994 r., podczas pierwszych rozmów szefów resortów wymienionych trzech państw. Idea powołania „Korpusu Bałtyckiego” narodziła się natomiast już w trakcie bezpośredniego zacieśniania polsko-niemiecko-duńskich kontaktów wojskowych. Decyzję o utworzeniu korpusu ogłoszono w sierpniu 1997 r., miesiąc po zaproszeniu Polski do rozmów o członkostwie w NATO. Nastąpiło to podczas spotkania ministrów obrony Danii, Niemiec i Polski w Omulewie. Korpus rozpoczął działalność 18 września 1999 r., już po wstąpieniu Polski do NATO. W jego skład weszły: polska 12. Szczecińska Dywizja Zmechanizowana (12 tys. żołnierzy), niemiecka 14. Dywizja Grenadierów Pancernych z Neubrandenburga (19 tys. żołnierzy) i duńska Jutlandzka Dywizja Zmechanizowana z Fredericii (18 tys. żołnierzy). Razem jest to około 50 tys. żołnierzy. Sztab korpusu tworzy 400–500 żołnierzy, w tym 150 oficerów ścisłego dowództwa oraz jednostki wspomagające w postaci plutonów łączności i zabezpieczenia. Regularne oddziały z macierzystych jednostek pozostają natomiast na terenie własnych państw. Żołnierze korpusu w ramach sił NATO mają za zadanie: bronić obszaru od Jutlandii po Zatokę Gdańską, współdziałać z innymi jednostkami Sojuszu, a ponadto brać udział w akcjach pokojowych i wspólnych ćwiczeniach²⁷.

W latach 2002–2004 korpus znajdował się w fazie intensywnego rozwoju organizacyjnego i kadrowego, m.in. w związku z planowanym następnym rozszerzeniem NATO na Wschód. Żołnierze korpusu brali udział w kolejnych ćwiczeniach, które potwierdziły wysoką wartość bojową tej jednostki. W marcu 2002 r. wysoko ocenione zostały manewry *Strong Resolve* (Mocne Postanowienie), zorganizowane pod flagą NATO. W tym też roku w sztabie korpusu w Szczecinie pojawili się na stałe pierwsi przedstawiciele innych państw, w tym Litwy, Łotwy i Estonii, Słowacji, Czech, jak również Stanów Zjednoczonych. W kwietniu 2004 r. trzy wymienione powyżej państwa bałtyckie, już po przyjęciu ich do NATO, weszły oficjalnie w skład korpusu. W styczniu 2005 r. Słowacja stała się siódmym członkiem tej szczególnej wielonarodowej formacji. W przyszłości planowane jest ponadto uczestnictwo w korpusie oficerów łącznikowych, będących reprezentantami Szwecji, Finlandii, Rumunii, Bułgarii, Węgier i Słowenii. Struktura organizacyjna dowództwa korpusu jest niezwykle oszczędna, ponieważ w czasie pokoju pracuje w nim zaledwie 3 generałów oraz 6 pułkowników. Obecnie służbę w korpusie odbywa ogółem 150 oficerów, chorążych i podoficerów oraz 20 cywilnych pracowników wojska. Koszty działalności sztabu pono-

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Cz. Kącki, *Siły Wielonarodowe do misji pokojowych*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2003, s. 114 i n.; H. Bogusławska, A. Konieczka, *Współpraca polityczno-wojskowa w ramach Trójkąta Weimarskiego i trójkąta Polska–Niemcy–Dania, Analizy–Syntezy–Fakty–Opinie* Nr 65, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa 1998, s. 18 i n.

szą solidarnie armie Danii, Niemiec i Polski. Stanowiska dowódcy korpusu, jego zastępcy i szefa sztabu są obsadzone przez poszczególne państwa kadencyjnie, z zachowaniem rotacji co trzy lata. W 1999 r. pierwszym jego dowódcą został Duńczyk – generał Henrik Ekman, a kolejnymi byli polski generał Henryk Pietrzyk i niemiecki generał Egon Ramms. W 2007 r. korpusem kierował ponownie polski dowódca – generał Zdzisław Goral, jego zastępcą był Duńczyk – generał Jan Brun Andersen, a Szefem Sztabu Niemiec – generał Josef Heinrichs²⁸.

Niemieckie straty w trakcie misji ISAF w Afganistanie

Od początku 2002 r. do połowy 2007 r. misja w Afganistanie kosztowała życie 21 żołnierzy niemieckich, a kilkudziesięciu zostało rannych. Liczba ta jest następstwem nie tylko bezpośrednich ataków ze strony bojowników afgańskich oraz zamachowców-samobójców na konwoje i posterunki, lecz również innych nieszczęśliwych zdarzeń, w tym eksplozji w trakcie akcji rozbijania pocisków, awarii śmigłowca czy najechania samochodów na miny-pułapki. Bundeswehra poniosła pierwsze straty w ludziach już w dwa miesiące od rozpoczęcia misji w Afganistanie. 6 marca 2002 r. w skutek wybuchu rozbijanej rakiety zginęło 2 żołnierzy Bundeswehry i 3 ich duńskich kolegów, a kilku innych żołnierzy z oddziału saperskiego zostało ciężko rannych. 21 grudnia 2002 r. z powodu awarii i rozbicia się śmigłowca CH-53, przeprowadzającego lot rozpoznawczy nad Kabulem, śmierć poniosło 7 żołnierzy niemieckich. 29 maja 2003 r. w wyniku wybuchu miny, na którą najechał biorący udział w patrolu samochód, zginął 1 żołnierz, a drugi został ranny. Tragiczny w skutkach był atak samobójczy przeprowadzony 7 czerwca 2003 r. przy użyciu samochodu TAXI, wypełnionego materiałem wybuchowym. Zaatakowany został wtedy konwój pojazdów wojskowych, zmierzających w kierunku Międzynarodowego Portu Lotniczego w Kabulu. Zamachowiec-kierowca wspomnianego samochodu wjechał w autobus z niemieckimi żołnierzami, który w wyniku eksplozji ładunku został zniszczony. W następstwie tego aktu terroru zginęło 4 żołnierzy, a 29 zostało ciężko rannych. W kolejnych dwóch latach ataki na żołnierzy Bundeswehry, w Kabulu i kontrolowanym przez Niemców północnym Afganistanie, zdarzały się sporadycznie, nie powodując jednakże ofiar śmiertelnych. Sytuacja zmieniła się w drugiej połowie 2005 r., kiedy to w czerwcu w wypadku samochodowym zginęło 2 żołnierzy Bundeswehry, powiększając tym samy bilans strat do 16 ofiar. 14 listopada 2005 r. w kolejnym zamachu bombowym na niemiecki pojazd wojskowy zginął 1 żołnierz, a 2 zostało ciężko rannych²⁹.

W 2006 r. znacząco nasiliły się ataki na żołnierzy Bundeswehry oraz cywilnych obywateli Niemiec, przebywających na terytorium Afganistanu. Miało to niewątpliwie związek z toczącą się w RFN dyskusją nad kwestią przedłużenia mandatu Bundeswehry do dalszego aktywnego udziału w misji ISAF. W dniu 9 lipca 2006 r. trzy rakiety spadły na niemiecki obóz Camp Warehouse w Kabulu, nikt jednak nie odniósł obrażeń. Na początku października 2006 r. w północnym Afganistanie zabito dwoje niemieckich dziennikarzy, współ-

²⁸ Szerzej patrz w Internecie na stronie Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód, ww.mncne.pl.

²⁹ *Chronologie des Einsatzes...*, op. cit.

pracujących z rozgłośnią Deutsche Welle. Rząd federalny ostro potępił ten mord. Minister spraw zagranicznych Frank-Walter Steinmeier wydał oświadczenia, w którym podkreślił, że „sprawcy tej straszliwej zbrodni muszą zostać pociągnięci do odpowiedzialności. Ta potworna i bezsensowna śmierć naszych obywateli umacnia nas w poczuciu odpowiedzialności za wspieranie władz Afganistanu w dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa i rządów prawa”³⁰.

Pierwsza połowa 2007 r. była również wyjątkowo tragiczna dla Niemców służących w północnym Afganistanie i pracujących na rzecz ISAF. 19 maja w zamachu bombowym w mieście Kunduz zginęło 3 żołnierzy niemieckich i 4 afgańskich cywilów. Rannych zostało ponadto 13 osób, w tym 2 żołnierzy Bundeswehry. Samobójczy atak został przeprowadzony rano na rynku w czasie, kiedy niemieccy żołnierze robili zakupy. Do zamachu przyznali się w internetowym oświadczeniu Talibowie. Rząd Niemiec, przedstawiciele parlamentu i partii politycznych wyrazili współczucie rodzinom i zapowiedzieli, że Bundeswehra, mimo ponoszonych strat, nie zakończy swojej misji i nie wycofa się z Afganistanu. Rzeczniczka dowództwa ISAF w Kabulu powiedziała o zamachu w Kunduzie: „Ten bezsensowny akt przemocy ukazuje nieludzki charakter ekstremistów i przestępców, którzy atakują cywilów i żołnierzy ISAF, pracujących nad odbudową Afganistanu”. W połowie 2007 r. doszło w Afganistanie do kolejnych aktów terroru skierowanych przeciwko żołnierzom Bundeswehry, jak również Niemcom ze służb i instytucji cywilnych, pracujących na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i odbudowy tego kraju. 18 lipca rzecznik MSZ w Berlinie potwierdził zaginięcie dwóch niemieckich inżynierów, którzy pracowali dla ONZ. Wkrótce okazało się, że zostali oni wraz z 5 Afgańczykami porwani przez Talibów, którzy zażądali wycofania niemieckiego kontyngentu z Afganistanu. Pomimo podjęcia intensywnych działań poszukiwawczych ze strony afgańskich sił bezpieczeństwa jeden z porwanych Niemców zginął – został on zastrzelony, gdy dostał zawału serca. Los drugiego z zakładników był przez trzy miesiące nieznany, został on jednak wypuszczony w zamian za uwolnienie przez władze Afganistanu kilku aresztowanych wcześniej Talibów. Należy przypomnieć, że w tym samym czasie na oczach całego świata rozgrywał się dramat 20 koreańskich wolontariuszy, również przetrzymywanych przez afgańskich bojowników. 15 sierpnia w trakcie wyjazdu w teren zginęło trzech funkcjonariuszy ochraniających ambasadę Niemiec w Kabulu – dwóch z Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji i jeden z Policji Federalnej. Ich samochód został zniszczony w wyniku wybuchu podłożonej przy drodze miny-pułapki. W zamachu odniósł obrażenia jeszcze jeden funkcjonariusz. Jak poinformował minister spraw wewnętrznych Wolfgang Schäuble, wyjazd ten miał charakter rozpoznawczo-treningowy i nie był związany z realizowanym przy udziale Niemiec programem szkolenia afgańskich sił policyjnych. Na początku października 2007 r. trzech żołnierzy Bundeswehry wraz z towarzyszącym im afgańskim tłumaczem zostało lekko rannych w wyniku samobójczego zamachu na konwój ISAF w północnym Afganistanie. Poważnie uszkodzony został przy tym pojazd opancerzony typu Wolf, którym jechali niemieccy żołnierze³¹.

³⁰ Szerzej patrz w Internecie – Deutsche Welle, www.dw-world.de.

³¹ *Ibidem*.

Wpływ udziału Bundeswehry w misjach zagranicznych na system polityczny RFN

Coraz mocniejsze angażowanie się Niemiec w zagraniczne operacje wojskowe na początku XXI wieku wymagało dokonania kolejnych zmian w systemie polityczno-prawnym Republiki Federalnej³². Przełomem osiągniętym ponad 10 lat wcześniej było orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w Karlsruhe z 12 lipca 1994 r., które pozwoliło, po zgłoszeniu odpowiedniego wniosku przez kanclerza i uzyskaniu zgody Bundestagu, na branie przez Bundeswehrę udziału w operacjach wojskowych typu *out of area*, czyli poza traktatowym obszarem NATO³³. W najważniejszych punktach orzeczenia Trybunału czytamy:

1. Pełnomocnictwo zawarte w artykule 24.2 Ustawy Zasadniczej upoważnia Federację nie tylko do przystępowania do systemu wzajemnego kolektywnego bezpieczeństwa oraz do związanego z tym ograniczania suwerennych praw, ale daje ono przede wszystkim podstawy konstytucyjno-prawne do przejmowania typowych zadań, które są związane z członkostwem w takim systemie i tym samym zezwala na użycie Bundeswehry w operacjach, które odbywają się w ramach tego systemu i zgodnie z jego regułami.
2. Artykuł 87a Ustawy Zasadniczej nie stoi w sprzeczności do artykułu 24.2 Ustawy Zasadniczej jako konstytucyjno-prawnej podstawy do udziału uzbrojonych kontyngentów w ramach systemu wzajemnego kolektywnego bezpieczeństwa.
3. Ustawa Zasadnicza zobowiązuje Rząd Federalny do uzyskania aprobaty ze strony Bundestagu odnośnie do udziału sił zbrojnych w operacji za pomocą konstytucyjnej większości³⁴.

W dobie zwiększającego się zakresu walki z międzynarodowym terroryzmem szczególnie ważna i pilna stała się w RFN potrzeba usprawnienia procesu decyzyjnego na linii rząd federalny–parlament. Nową ustawę o udziale Parlamentu (*Parlamentsbeteiligungsgesetz*), określaną wcześniej jako ustawa o wysyłaniu wojsk (*Entsendegesetz*), Bundestag uchwalił 3 grudnia 2004 roku. Jej celem było uproszczenie procedury związanej z podejmowaniem decyzji w sprawie wysyłania żołnierzy Bundeswehry na misje zagraniczne. Podstawowa zasada, ustalona na mocy wspomnianego powyżej orzeczenia FTK z 1994 r., a odnosząca się do konieczności każdorazowego uzyskiwania przez rząd federalny zgody Bundestagu, pozostała niezmieniona. Uproszczenie procedury dotyczy przedłużania mandatu dla misji kontynuowanych, bądź też do prowadzenia operacji o mniejszej intensywności, np. wysłania oddziałów rozpoznawczych. Z kategorii „akcja zbrojna” wyłączono misje o charakterze humanitarnym. W przypadku zaistnienia nagłej potrzeby wysłania żołnierzy Bundeswehry w celu ratowania życia ludzi bądź zapobieżenia eskalacji konfliktu możliwe jest szybkie działanie rządu bez upoważnienia Bundestagu. Władze federalne muszą jednakże następn-

³² Z. Trejnis, *Bundeswehra w systemie politycznym Republiki Federalnej Niemiec*, [w:] K.A. Wojtaszczyk (red.), *Niemcy po zjednoczeniu*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 1995, s. 77 i n.

³³ J. Solak, *Niemcy w NATO*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999, s. 250–255.

³⁴ P. Pietrzak, *Bundeswehra w operacjach...*, s. 16.

nie niezwłocznie wystąpić do parlamentu o taką zgodę. Ustawa o udziale parlamentu weszła w życie 18 marca 2005 roku³⁵.

„Wytyczne do polityki obronnej” z 2003 roku

Kwestię udziału Bundeswehry w misjach zagranicznych, w tym również w ISAF w Afganistanie, poruszono w ważnym dokumencie resortu obrony narodowej, pierwszym tej rangi od ponad 10 lat. 21 maja 2003 r. minister Struck podpisał bowiem *Wytyczne polityki obronnej (Verteidigungspolitische Richtlinien)*, zawierające ocenę stanu bezpieczeństwa międzynarodowego oraz propozycje reformy Bundeswehry. W dokumencie tym, w 95 punktach, sformułowano wiele istotnych zasad, w tym m.in.: konieczność utrzymania powiązań transatlantyckich w sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi, potrzebę dalszego rozwoju Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE, zasadność walki z zagrożeniami asymetrycznymi, w tym szczególnie z terroryzmem międzynarodowym. Bundeswehra powinna w najbliższej przyszłości stać się armią „lżejszą”, bardziej mobilną, opartą na nowoczesnym sprzęcie i wyszkolonych, głównie zawodowych żołnierzach, gotowych do uczestnictwa w operacjach typu *out of area*³⁶.

W pkt. 5. „Wytycznych” na nowo sprecyzowano nie tylko polityczno-wojskowy, lecz również geograficzny zakres obrony państwa oraz odpowiedzialności Republiki Federalnej i jej sił zbrojnych za bezpieczeństwo międzynarodowe. Stwierdza się w nim, iż *Zgodnie z artykułem 87a ustawy zasadniczej władze federalne tworzą siły zbrojne w celach obronnych. Dzisiejsza obronność obejmuje jednakże więcej, niż tylko tradycyjną obronę w granicach państwa, przeciwko atakowi konwencjonalnemu. Pojęcie to zawiera w sobie również zapobieganie konfliktom i kryzysom, wspólne pokonywanie kryzysów i zagospodarowywanie sytuacji pokryzysowych. Dlatego też polityka obronna nie może być dalej ograniczana geograficznie, lecz musi wносить wkład w zapewnianie naszego bezpieczeństwa, wszędzie tam, gdzie jest ono zagrożone. Zgodność międzynarodowych misji Bundeswehry, prowadzonych w ramach systemu bezpieczeństwa kolektywnego z konstytucją została potwierdzona przez Federalny Trybunał Konstytucyjny oraz Bundestag*³⁷.

Podrozdział V.2 *Wytycznych* został w całości poświęcony udziałowi Bundeswehry w misjach zagranicznych (punkty 54–62). Czytamy w nim m.in., że: w ostatnim dziesięcioleciu zakres misji Bundeswehry uległ ogromnym zmianom; istnieje potrzeba działań Bundeswehry w akcjach ewakuacyjnych i misjach humanitarnych; Bundeswehra bierze udział

³⁵ Szerzej patrz: K. Malinowski, *Ewolucja niemieckiej polityki bezpieczeństwa: udział Bundeswehry w operacjach wielostronnych*, Opinie nr 57, styczeń 2003, Wydawnictwo Departament Strategii i Planowania Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Warszawa 2003; K. Malinowski, *Polityka bezpieczeństwa RFN pomiędzy NATO i UE*, Opinie i Ekspertyzy nr 4, październik 2004, Wydawnictwo Departament Strategii i Planowania Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Warszawa 2004; K. Malinowski, *System decyzyjny w polityce bezpieczeństwa RFN a udział Bundeswehry w wielostronnych operacjach militarnych*, Opinie i Ekspertyzy nr 1, lipiec 2004, Wydawnictwo Departament Strategii i Planowania Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Warszawa 2004.

³⁶ *Wytyczne polityki obronnej (Verteidigungspolitische Richtlinien)*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2003; Zobacz tłumaczenie na język polski: M. Medeński, P. Pietrzak, *op. cit.*, s. 39 i n.

³⁷ *Ibidem*, s. 41–42.

w różnego typu akcjach (zapewniania bezpieczeństwa, wspierania działań humanitarnych, ochrony dla operujących wojsk, obrony przed atakami przy użyciu środków masowego rażenia) i coraz częściej przejmuje w nich funkcje dowódcze; misje Bundeswehry nie mogą być ograniczone pod względem ich intensywności i zasięgu geograficznego ze względu na szerokie postrzeganie polityki bezpieczeństwa i obrony; obecne i przyszłe operacje Bundeswehry wymagają odpowiednich zdolności armii niemieckiej; analizie oraz przekształceniu ze względu na ograniczone środki finansowe i konieczność ustalenia priorytetów zostaną poddane obecnie posiadane zasoby wojskowe; obowiązkowa służba wojskowa zostanie utrzymana ze względu na dalszą potrzebę zapewnienia obrony terytorium RFN przed zagrożeniami asymetrycznymi oraz ewentualnym atakiem, w tym także terrorystycznym z zewnątrz³⁸.

„Biała Księga 2006 polityki bezpieczeństwa Niemiec i przyszłości Bundeswehry”

W nowej, opublikowanej 25 października 2006 r. przez Federalne Ministerstwo Obrony RFN *Białej Księdze 2006 polityki bezpieczeństwa Niemiec i przyszłości Bundeswehry* znalazły się zapisy potwierdzające słuszność zaangażowania Bundeswehry w zagraniczne operacje wojskowe. Dokument ten, będący w XXI wieku pierwszym tej rangi opracowaniem od ostatniej publikacji z 1994 r., liczy łącznie 149 stron, na które składa się 8 rozdziałów. Zostały one podzielone na 2 części – Część I: Bezpieczeństwo Niemiec (Rozdziały 1–2) oraz Część II: Bundeswehra – instrument polityki bezpieczeństwa Niemiec (Rozdziały 3–8). Poszczególne elementy składowe *Białej Księgi* zatytułowane są następująco: 1. Podstawy niemieckiej polityki bezpieczeństwa; 2. Polityka bezpieczeństwa Niemiec w międzynarodowych uwarunkowaniach; 3. Przepisy i warunki ramowe; 4. Bundeswehra na misjach; 5. Transformacja; 6. Organizacja; 7. Zasoby personalne; 8. Perspektywa. Według *Białej Księgi* niemieckie siły zbrojne mają stać na straży narodowych interesów, takich jak: dobrobyt, dostęp do surowców energetycznych, utrzymanie wolnego handlu i szlaków transportowych. Bundeswehra ma obecnie i w przyszłości: bronić Niemcy przed terrorystami w świecie i we własnym kraju (co wymaga jednakże zmiany prawa), chronić dostawy surowców energetycznych, zapobiegać skutkom lokalnych konfliktów, powstrzymywać rozprzestrzenianie broni masowego rażenia, nieść pomoc ofiarom katastrof humanitarnych. W przyszłości, zreformowane i nowoczesnie wyposażone niemieckie siły zbrojne powinny być gotowe do wystawienia kontyngentów w łącznej liczbie 14 tys. żołnierzy i oficerów na potrzeby misji zagranicznych. W *Białej Księdze* szczególnie podkreślona została waga powiązań transatlantyckich i europejskich, a także kwestia dalszej walki z terroryzmem międzynarodowym³⁹.

Udziałowi Bundeswehry w misjach zagranicznych został poświęcony rozdział 4 *Białej Księgi* (strony 82–86), w którym wymienia się operacje w ramach: NATO (KFOR w Kosowie, IFOR w Afganistanie), UE (EUFOR w Bośni i Hercegowinie oraz w Kongo), walki

³⁸ *Ibidem*, s. 53–55.

³⁹ *Weißbuch 2006 zur Sicherheitspolitik Deutschlands und zur Zukunft der Bundeswehr*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2006, www.weissbuch.de.

z terroryzmem międzynarodowym (*Active Endeavour*, *Enduring Freedom*), Narodów Zjednoczonych (UNMIS w Sudanie, UNMEE w Etiopii i Erytrei, UNOMIG w Gruzji, UNAMA w Afganistanie, UNIFIL w Libanie) oraz Unii Afrykańskiej (AMIS w Sudanie). Podkreśla się ogólnie, że niemieckie siły zbrojne od 15 lat wraz z sojusznikami wnoszą istotny wkład w stabilizację zagrożonych rejonów świata. Stanowią one przy tym gwarancję przywracania bądź utrzymywania pokoju oraz udzielania pomocy humanitarnej. Szczególnie ważne są tu operacje na Bałkanach od 1999 r. oraz w ramach walki z terroryzmem międzynarodowym po 11 września 2001 roku. Zaznaczono, że Niemcy na potrzeby misji ISAF w Afganistanie wystawiły jeden z większych kontyngentów wojskowych. Jego zadania w ramach zapewniania bezpieczeństwa i odbudowy kraju już od 2003 r. wykraczają poza stołeczny Kabul. Niemcy ponadto aktywnie włączyły się w realizację, ustanowionej w czerwcu 2004 r. w trakcie szczytu NATO w Istambule, koncepcji tworzenia Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (PRT). Niemcy realizują przy tym różne programy w ramach współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC). Mocne zaangażowanie żołnierzy Bundeswehry w Afganistanie jest możliwe dzięki bardzo dobrej współpracy poszczególnych federalnych ministerstw – Obrony, Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych oraz Współpracy Gospodarczej z różnymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi. Istotny jest tu także niemiecki wkład w przygotowanie afgańskich sił zbrojnych oraz szkolenie afgańskiej policji⁴⁰.

Kontrowersje wokół udziału Bundeswehry w operacji *Enduring Freedom* oraz w misji ISAF w Afganistanie

W drugiej połowie 2006 r. opinia publiczna została poinformowana o pojedynczych, karygodnych wybrykach z udziałem niemieckich żołnierzy, związanych z misją w Afganistanie. Incydenty te miały miejsce w poprzednich latach, ale dopiero teraz informacje o nich zostały ujawnione w mediach. Chodziło tu o zdjęcia żołnierzy wspomnianych wcześniej niemieckich sił specjalnych (*Kommando Spezialkräfte* – KSK) bawiących się ludzką czaszką i profanujących ludzkie kości, fotografie pojazdu terenowego Wolf z namalowanymi emblematami krzyża żelaznego i palmy kokosowej – nawiązującymi do symboliki „Afrika Korps” z czasów II wojny światowej, jak również zdjęcie żołnierza Bundeswehry z zatrzymanym przestraszonym afgańskim chłopcem, mającym przystawiony do głowy pistolet. Rząd federalny natychmiast zadeklarował wyjaśnienie wszystkich tych incydentów oraz surowe ukaranie ich uczestników. W wyniku dochodzenia zawieszono w czynnościach służbowych kilku żołnierzy oraz zapowiedziano skierowanie przeciwko winnym spraw na drogę karną. Już wcześniej wyszło ponadto na jaw, że komandosi z elitarnej jednostki KSK pobili i poniżali Murnata Kurnaza, Turka wychowanego w niemieckiej Bremie, zatrzymanego przez Pakistańczyków i przekazanego Amerykanom w ramach walki z Al-Kaidą. Sprawą tą w 2006 r. zajęła się specjalna komisja śledcza Bundestagu, mająca za zadanie wyjaśnić pewne nieprawidłowości dotyczące działań władz niemieckich po wydarzeniach z 11 września 2001 roku. W maju 2007 r., w związku z powtarzającymi się błędnymi decyzjami dowódców NATO, w wyniku których ginęli kolejni niewinni afgańscy cywile, władze niemie-

⁴⁰ *Ibidem*.

ckie wezwały do zrewidowania obecnej taktyki sił sojuszniczych w Afganistanie. Dotyczyło to szczególnie prowadzenia działań wojskowych przeciwko Talibom w południowym Afganistanie. Minister Jung podkreślił, że *musimy zapewnić, by w przyszłości operacje nie przebiegały w ten sposób. Nie chcemy mieć miejscowej ludności przeciwko nam*⁴¹.

Incydenty powyższe znacząco wpłynęły na pogłębienie się negatywnego stanowiska opinii publicznej. W połowie września 2007 r. kilka tysięcy osób wzięło w Berlinie udział w proteście przeciwko dalszej obecności niemieckich żołnierzy w Afganistanie. Manifestację pod Bramą Brandenburską, pod hasłem *Bundeswehra przez z Afganistanu*, zorganizowali zwolennicy postkomunistycznej lewicy i sojuszu około 170 organizacji lewackich, pacyfistycznych i alterglobalistycznych. Demonstranci nieśli transparenty z hasłami „Pokój”, „Wojna nie jest rozwiązaniem”, „Miejsca pracy zamiast operacji pokojowych” oraz flagi z sierpem i młotem. Tego typu protesty, przed zaplanowanym na październik głosowaniem w Bundestagu nad przedłużeniem mandatu Bundeswehry, znajdują poparcie nie tylko w szeregach niemieckich partii politycznych – Lewicy, Zielonych i części SPD, ale także wśród większości obywateli Republiki Federalnej⁴².

Ostatnie ataki na Niemców w Afganistanie i związane z tym ofiary śmiertelne, jak również ujawnienie różnego rodzaju bulwersujących incydentów w trakcie realizacji poszczególnych misji, przekładają się w bezpośredni sposób na negatywne stanowisko u prawie 2/3 społeczeństwa niemieckiego wobec udziału żołnierzy Bundeswehry w zagranicznych operacjach wojskowych. Z opublikowanego na początku sierpnia 2007 r. sondażu wynika, że 64% Niemców opowiedziało się za możliwie szybkim wycofaniem żołnierzy Bundeswehry z Afganistanu. Odsetek zwolenników zakończenia misji z udziałem sił niemieckich wzrósł przy tym o 10% w porównaniu do początku czerwca tego roku. Tylko 33% ankietowanych chciało, aby Niemcy pozostali dalej w Afganistanie. Wyniki te mają istotny wpływ na kreowanie przez władze w Berlinie określonej, własnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Rząd federalny, pomimo opisanych powyżej problemów i kontrowersji, podjął jednakże we wrześniu 2007 r. decyzję o przedłużeniu po raz kolejny obecności Bundeswehry w Afganistanie⁴³.

Zaangażowanie Bundeswehry w operacje typu *out of area* a ewolucja niemieckiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w XXI wieku

Podsumowując powyższy materiał, należy stwierdzić, że władze Republiki Federalnej Niemiec właściwie wywiązały się z podjętego po 11 września 2001 r. zadania, którym jest wspieranie procesu przywrócenia pokoju, stabilizacji i bezpieczeństwa w Islamskiej Republice Afganistanu. Niemcy, w ramach międzynarodowej koalicji, wystawiły i utrzymują w tym państwie trzeci co do wielkości narodowy kontyngent wojskowy. Obecnie żołnierze niemieccy w ramach NATO aktywnie uczestniczą nie tylko w misji ISAF (2400 żołnierzy) oraz

⁴¹ Szerzej patrz w Internecie – Deutsche Welle, www.dw-world.de.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

w operacji *Enduring Freedom* na terytorium Afganistanu (100 komandosów) i u wybrzeży Somalii w rejonie tzw. Rogu Afryki (340 marynarzy). W Uzbekistanie ponad 150 żołnierzy Bundeswehry bierze udział w zabezpieczaniu transportu lotniczego i ruchu tranzytowego do Afganistanu. Niemieckie siły morskie (300 marynarzy) patrolują ponadto obszar Morza Śródziemnego w ramach operacji antyterrorystycznej NATO *Active Endeavour* (Aktywny Wysyłek). Dodatkowo żołnierze Bundeswehry przebywają nadal na Bałkanach w ramach operacji: EUFOR/d.SFOR w Bośni-Hercegowinie (1000 osób) oraz KFOR w Kosowie (2600 osób). Wśród nowych misji, mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, należy wymienić już zakończoną operację EUFOR w Kongo (780 żołnierzy) oraz nadal trwającą misję UNIFIL w Libanie (do 2400 żołnierzy). Łącznie daje to liczbę około 8 tys. żołnierzy sił lądowych, marynarzy, pilotów i pracowników cywilnych Bundeswehry, którzy przebywają w tym samym czasie na misjach zagranicznych, kierowanych i nadzorowanych przez ONZ, NATO lub UE. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż od 1992 r. w różnych akcjach poza granicami RFN wzięło udział łącznie ponad 152 tys. niemieckich żołnierzy, z czego ponad 60 zginęło, a wielu zostało rannych⁴⁴.

W umowie koalicyjnej między SPD i CDU/CSU z 2005 r. można przeczytać, iż po wielkich przeobrażeniach politycznych rozpoczętych w 1989 r. Niemcy zaczęły w coraz większym stopniu przejmować międzynarodową odpowiedzialność. Do podstawowych celów niemieckiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa zaliczane jest poszanowanie prawa międzynarodowego oraz przywiązanie do szeroko rozumianego pojęcia bezpieczeństwa, wykraczającego poza zagadnienia militarne⁴⁵. Według szacunków niemieckich polityków i wojskowych potrzebnych będzie jeszcze około 10 lat na pełne wprowadzenie mechanizmów demokratycznych w Afganistanie, odbudowę infrastruktury i unowocześnienie jego gospodarki, a także uspokojenie sytuacji społecznej w tym zniszczonym przez wieloletnie wojny i konflikty kraju. Dla Berlina udział w misji ISAF oraz innych zagranicznych operacjach wojskowych, w tym także *Enduring Freedom*, stanowi istotne potwierdzenie nowej pozycji RFN i pierwszoplanowej jej roli w stosunkach międzynarodowych w XXI wieku⁴⁶.

Na podstawie przytoczonych powyżej zapisów z *Wytycznych polityki obronnej z 2003 r.* oraz *Białej Księgi 2006* można stwierdzić, że Niemcy konsekwentnie będą dalej przechodzić od państwa-mocarstwa cywilnego (*Zivilmacht*) w kierunku aktywnego, samodzielnego, w pełni suwerennego mocarstwa regionalnego. Dyplomacja tzw. „książeczki czekowej”, czyli zapewnianie przez Niemcy jedynie finansowego, a bez udzielania militarnego wsparcia sojusznikom operacjom pokojowym, przeszła już do historii⁴⁷. Można przy tym założyć, że w najbliższych latach, opierając się na zreformowanej Bundeswehrze, będą one

⁴⁴ *Auslandseinsätze der Bundeswehr*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 2007, www.einsatz.bundeswehr.de.

⁴⁵ *Rocznik Strategiczny 2006/07. Przegląd sytuacji politycznej, gospodarczej i wojskowej w środowisku międzynarodowym Polski*, Edycja dwunasta, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2007, s. 202 i n.

⁴⁶ Szerzej patrz: E. Cziomer (red.), *Nowa rola międzynarodowa...*, s. 27 i n.

⁴⁷ K. Bachmann, P. Buras, S. Płóciennik, *Republika bez gorsetu. Niemcy po wyborach 18 września 2005 roku*, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego i Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2005, s. 113 i n.; K. Bachmann, P. Buras, *Niemcy jako państwo cywilne. Studia nad niemiecką polityką zagraniczną*, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego i Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2006, s. 19 i n.

kontynuowały militarną obecność w różnych rejonach świata, stopniowo zwiększając swoje zaangażowanie w powstrzymywanie bądź rozwiązywanie różnych konfliktów. Władze Republiki Federalnej, co należy podkreślić, będą prowadziły własną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa nadal w układzie multilateralnym, nie tylko ze Stanami Zjednoczonymi i pozostałymi sojusznikami z NATO, ale przede wszystkim w powiązaniu ze starymi i nowymi państwami – członkami poszerzonej Unii Europejskiej⁴⁸.

Według przedstawicieli rządzącej obecnie w RFN koalicji punktem ciężkości misji żołnierzy Bundeswehry w Afganistanie będzie nadal działanie w spokojniejszej, północnej części tego kraju. Wskazali na to w trakcie spotkania w Berlinie, 13 września 2007 r. minister obrony Franz Josef Jung i szef dyplomacji Frank-Walter Steinmeier podczas rozmów z sekretarzem generalnym NATO Jaapem de Hoop Schefferem. W przyszłości operacje wojskowe z udziałem Niemców w południowej części Afganistanu, w której toczą się walki z Talibami, możliwe będą jedynie w bardzo wyjątkowych sytuacjach. Scheffer określił przy tym Afganistan jako „linię frontową w walce z terroryzmem”. Kanclerz Merkel, w związku z podjęciem przez rząd federalny decyzji o przedłużeniu misji Bundeswehry w tym państwie i zaplanowanym na październik głosowaniem w tej sprawie w Bundestagu, zwróciła się z apelem do społeczeństwa o przychylność wobec planów pozostawienia niemieckiego kontyngentu w ramach misji ISAF. Jej zdaniem nie ma bowiem alternatywy dla realizowanej obecnie polityki, a ponadto zaangażowanie Niemiec w tym rejonie świata jest korzystne nie tylko dla mieszkańców Afganistanu, lecz także dobrze służy bezpieczeństwu obywateli RFN. Niemiecki rząd chce w przyszłości zwiększyć trzykrotnie pomoc w szkoleniu wojska i policji afgańskiej. Przyjęty na początku września program działań przewiduje do 2008 r. zwiększenie środków finansowych z 100 mln. do 125 mln. euro na pomoc cywilną w ramach ISAF. Fakt ten nie budzi kontrowersji i nie powoduje protestów, społeczne opory natomiast wywołuje udział niemieckich komandosów w amerykańskiej operacji antyterrorystycznej *Enduring Freedom*. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w toczącej się w Bundestagu w październiku 2007 r. debacie na temat przedłużenia mandatu Bundeswehry w Afganistanie większość deputowanych opowiedziało się za dalszą obecnością sił niemieckich w tym kraju⁴⁹.

Kolejne porwania obywateli RFN na terytorium Afganistanu, jak również powiększająca się liczba poległych bądź rannych niemieckich żołnierzy w ramach misji ISAF powodują obecnie narastanie społecznego oporu wobec udziału Bundeswehry w operacjach poza granicami Republiki Federalnej. Stawiają one w trudnej sytuacji władze federalne, które i tak mają problemy w sprawowaniu rządów w ramach wielkiej koalicji partii CDU/CSU/SPD. Podstawowy kurs niemieckiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa został tu jednakże utrzymany i będzie zapewne kontynuowany. Z jednej strony Niemcy zobligowane są bowiem do wypełniania określonych zobowiązań sojuszniczych w ramach NATO bądź też ustaleń członkowskich w ramach UE. Z drugiej natomiast strony, mamy tu do czynienia

⁴⁸ Zobacz: *Working for Peace, Security and Stability. Europe in the World*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2007; B. Chmiel, *Instytucjonalizacja Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 2004; R. Zięba, *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

⁴⁹ Więcej informacji na internetowych stronach niemieckiego rządu federalnego, www.bundesregierung.de.

z chęcią wniesienia przez władze niemieckie większego wkładu w bezpieczeństwo Europy i świata. Rząd federalny w kolejnych latach, m.in. przy wykorzystaniu Bundeswehry, będzie nadal brał aktywny udział w wojnie z międzynarodowym terroryzmem. Powodem wyboru takiego kierunku myślenia i działania polityków niemieckich jest niemające w obecnej dekadzie zagrożenie ze strony fundamentalistów islamskich, występujące nie tylko na terytorium samej Republiki Federalnej, ale również całej Europy i innych rejonów świata. Zamachy terrorystyczne w Madrycie w 2004 r. i Londynie w 2005 r., zagrożenie w Niemczech atakami terrorystycznymi w trakcie Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej Mundial 2006, jak również podjęte na terytorium RFN w latach 2006–2007 próby zamachów oraz związane z tym aresztowania członków grup terrorystycznych, dowodzą pełnej słuszności dotychczasowych działań władz federalnych w zakresie kreowania oraz realizacji polityki bezpieczeństwa państwa⁵⁰.

Germany in the Action of Enduring Freedom and the Mission of ISAF in Afghanistan (2002–2007)

Summary

This article is focused on the position and role of Germany in anti-terrorist act of Enduring Freedom (OEF) and the mission of International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan during the period of 2002–2007. The authorities of The Federal Republic of Germany provided the mission in this country with a powerful military contingent which currently consists of three thousand soldiers. Their scope of activity includes Kabul and the areas of south Afghanistan. The Bundeswehr Mandate, confirmed and extended every 6 months by federal parliament, contains three elements: action of stabilization within ISAF under NATO command, operation of German Special Forces within OEF and flights of six reconnaissance Tornado planes. Except for participation in military actions, Germany is always financially and technically involved in the reconstruction and modernization of the country within two Provincial Reconstruction Teams (PRT). For the German authorities, Bundeswehr's participation in "out of area" missions constitutes a confirmation of the maturity of their foreign policy and security. In particular, it refers to the readiness of The Federal Republic of Germany to take a greater responsibility for the world, including more intense participation (together with other members of NATO and EU) in preventing or solving international conflicts.

⁵⁰ Zobacz: *Sicherheitspolitik, Aus Politik und Zeitgeschichte*, Beilage zur Wochenzeitung „Das Parlament”, Nr 43/2006, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 26. Oktober 2006; *50 Jahre Bundeswehr*, Aus Politik und Zeitgeschichte, Beilage zur Wochenzeitung „Das Parlament”, Nr 21/2005, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 23. Mai 2005.